

Nr 31.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1934 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om viss ökning av antalet värnpliktiga, som skola uttagas till linjetjänst.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 112 i första kammaren av herr *Johansson, Johan Bernhard, m. fl.* samt nr 222 i andra kammaren av herr *Lindman*.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta giva § 24 värnpliktslagen följande lydelse:

»1. Till linjetjänst uttagas följande vapenföra värnpliktiga, nämligen:

 vid hären 23,283 man, däri ej inräknade under a) omförmälda värnpliktiga, dock att denna årskontingent enligt bestämmelser, som Konungen meddelar, må ökas med det antal, som motsvarar antalet i tidigare sådan årskontingent inräknade värnpliktiga, vilka under i § 27: 1, a)—c) föreskriven första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd erhållit frikallelse från värnpliktens fullgörande eller undantagits från fortsatt utbildning med vapen;

vid marinen -----

 överföras till linjetjänst.»

Uti motionerna har hänvisats till den motivering, som anförts i en av herr *Johansson, Johan Bernhard, m. fl.* väckt, till statsutskottets behandling hänvisad motion, I: 110, om ökning av vissa anslag under fjärde huvudtiteln. Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för den i de nu förevarande motionerna gjorda hemställan, får utskottet hänvisa till motionen I: 110 (särskilt sid. 10—11).

Över motionerna har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av chefen för generalstabens. För det huvudsakliga innehållet i det yttrande, som i anledning härav kommit utskottet tillhanda, kommer utskottet att lämna redogörelse här nedan.

Enligt § 24 i värnpliktslagen den 12 juni 1925 skola vapenföra värnpliktiga uttagas till linjetjänst eller till ersättningsreserven. Till linjetjänst uttagas enligt § 24, 1 a) värnpliktiga, vilka avlagt studentexamen eller erhållit av-

gångsbetyg från gymnasiet tredje ring vid allmänt läroverk eller som vid annan läroanstalt förvärvat ett kunskapsmått, som, enligt vad Konungen förordnar, skall anses däremot svara, så ock värnpliktiga, som vid navigationsskola avlagt sjökaptens- eller styrmansexamen eller maskinistexamen av första eller andra klass, enligt § 24, 1 b) vissa å sjömanshus inskrivna samt enligt samma §, 1 c) bland övriga värnpliktiga, enligt de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, ett så stort antal, som erfordras för att årskontingenterna vid hären, marinen och flygvapnet skola uppgå till visst antal man. Beträffande hären — endast om hären är i förevarande motioner fråga — är detta antal bestämt till 23,283 man, däri dock ej inräknats de under a) omförmälda värnpliktiga.

I 26 § värnpliktslagen stadgas, att av infanteriet, trängtrupperna och intendenturtrupperna tilldelade, till linjetjänst uttagna värnpliktiga, tjuvu procent skola uttagas för utbildning till underbefäl eller fackmän.

I den proposition, nr 50, angående försvarsväsendets ordnande, som förelades 1925 års riksdag, beräknades avgången bland de inskrivna värnpliktiga, som tillstädeskommit för att fullgöra tjänstgöring, under första tjänstgöringen till 15 procent. Denna beräkning godtogs av riksdagen.

Chefen för generalstaben har i sitt över motionerna avgivna yttrande anført, bland annat:

Enligt de senaste årens statistik rörande tjänstgöringsförhållandena för till linjetjänst uttagna värnpliktiga i allmänhet utgör antalet värnpliktiga, som av olika anledningar avgår från första tjänstgöring eller därunder erhåller ändring i tjänstgöringsförhållandena, i runt tal 3,000. Så länge en begränsning av värnpliktsuttagningen på grund av försvarsorganisationens ringa omfattning måste äga bestånd, är det ur utbildningssynpunkt nödvändigt, att verkningarna av de förekommande minskningarna i linjekontingenten i möjligaste mån neutraliseras.

Den förnämsta orsaken till avgångarna i årskontingenten är de värnpliktigas bristande kroppsliga kvalifikationer, vilka göra sig särskilt gällande under nuvarande korta tjänstgöringstid. Under de senare åren hava förden-skull åtgärder vidtagits i syfte att vid inskrivningsförrättningarna säkerställa en uttagning till linjetjänst bland de härför mest lämpliga värnpliktiga. Härigenom har dock ännu icke ernåtts någon påvisbar förbättring.

Genom den föreliggande motionen åsyftas att motverka de rådande förhållandena genom en ökning av linjekontingenten på så sätt, att ett års kontingent tillføres ett ökat antal värnpliktiga, motsvarande antalet av de till linjetjänst uttagna, som under närmast föregående år på grund av bristande kroppsliga kvalifikationer befriats från fortsatt utbildning med vapen. Enligt den föreslagna ändringen av § 24 i värnpliktslagen skulle härvid linjekontingentens ökning omfatta det antal värnpliktiga, som föregående år under första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd erhållit frikallelse från värnpliktens fullgörande. Erfarenheterna från de senaste åren utvisa, att sammanlagda antalet sådana värnpliktiga årligen utgör i runt tal 2,000.

Ehuru den föreslagna åtgärden icke i full utsträckning kan neutralisera olägenheterna av linjekontingentens minskning, är den ägnad att i väsentlig grad bidra till ett motverkande av de svårigheter i utbildningsavseende, som för närvarande äro för handen till följd av de värnpliktigas avgång från

utbildning i vapentjänst. På grund härav *tillstyrkes* förslaget. Ett genomförande av detsamma kan komma till stånd först i och med 1935 års inskrivningsförrättningar, varför verkningarna i ekonomiskt avseende icke göra sig gällande förrän under budgetåret 1935/1936.

Till undvikande av missförstånd synes hänvisningen »§ 27:1, a)—c)» i den genom motionen föreslagna ändringen av värnpliktslagen § 24 böra ändras till »§ 27:1, A, a)—c)».

Erfarenheterna visa, att avgången under första tjänstgöring bland till underbefäl eller fackmän uttagna värnpliktiga kan överstiga 20 % av den ökning i linjekontingenten, som åstadkommes genom här föreslagna ändring av § 24 i värnpliktslagen. På grund härav synes en mot avgången svarande ökning i antalet värnpliktiga av denna kategori icke vara säkerställd utan att § 26 i värnpliktslagen erhåller följande lydelse: »Av infanteriet, trängtrupperna och intendenturtrupperna tilldelade, till linjetjänst uttagna värnpliktiga uttagas tjugo procent för utbildning till underbefäl eller fackmän, dock att av det antal, varmed årskontingenten må ökas enligt bestämmelserna i § 24:1, c), andra stycket, uttagas så många värnpliktiga till underbefäl eller fackmän, som svara mot det antal dylika värnpliktiga, som, enligt vad i sagda stycke sägs, erhållit frikallelse från värnpliktens fullgörande eller undantagits från fortsatt utbildning med vapen».

Vid chefens för generalstaben yttrande fanns fogad en tabell, utvisande beräknade kostnader för en ökning av linjekontingenten vid hären med 2,000 man. Sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar har däri uppskattats till 336,175. Kostnaderna i fråga om olika anslag hava beräknats efter samma grunder, som tillämpats i 1934 års statsverksproposition. Kostnadsberäkningen slutar å ett belopp av 793,399 kronor 72 öre.

I sitt yttrande har chefen för generalstaben slutligen anfört följande:

Det åvilar icke chefen för generalstaben att i detta sammanhang gradera behovet av de föreslagna åtgärder rörande arméns krigsberedskap, vilka för närvarande äro under behandling av riksdagen. Jag vill dock hava framhållit, att ett tillstyrkande från min sida av en viss föreslagen åtgärd icke ovillkorligen innebär, att denna åtgärd därigenom angivits vara mera av behovet påkallad än övriga. Den omständigheten, att jag beredes tillfälle avgiva yttrande över endast ett eller annat av de yrkanden berörande lantförsvaret, vilka äro föremål för riksdagsbehandling, sätter mig nämligen icke i tillfälle att pröva i vad mån företrädesrätt med hänsyn till arméns krigsberedskap och de ekonomiska konsekvenserna lämpligen kan eller bör givas det ena eller andra yrkandet.

Den 24 oktober 1930 har Kungl. Maj:t tillsatt en kommission — 1930 års försvarskommission — med uppdrag att enligt vissa angivna riktlinjer verkställa en allsidig utredning av vårt lands försvarsfråga. Enligt uppgift i årets riksdagsberättelse kan någon tidpunkt, då kommissionen kan beräknas hava slutfört sitt uppdrag, ännu icke angivas.

Med hänsyn till att den utredning av vårt lands försvarsfråga, som uppdragits åt 1930 års försvarskommission, fortfarande pågår, finner utskottet icke skäl att tillstyrka den detaljändring av nuvarande militära organisation, som åsyftas med det i förevarande motioner föreslagna lagstadgandet.

Utskottet får fördenskull hemställa,

att föreliggande motioner, I: 112 och II: 222, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1934.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder, Frändén, Sam Larsson, Gustaf Tamm, P. Sandström, Norman* och *Olof Carlsson*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Wallerius, Holmström, Hansson* i Trollhättan, *Molander, Lindberg* i Stockholm* och *Sandberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Frändén, Gustaf Tamm, P. Sandström, Wallerius* och *Holmström*, vilka med hänvisning till vad i motionerna anförts hemställt, att riksdagen måtte besluta, att § 24 värnpliktslagen gives följande lydelse:

»1. Till linjetjänst uttagas följande vapenföra värnpliktiga nämligen:

— — — — —
 vid hären 23,283 man, däri ej inräknade under a) omförmälda värnpliktiga, dock att denna årskontingent enligt bestämmelser, som Konungen meddelar, må ökas med det antal, som motsvarar antalet i tidigare sådan årskontingent inräknade värnpliktiga, vilka under i § 27: 1, A, a)—c) föreskriven första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd erhållit frikallelse från värnpliktens fullgörande eller undantagits från fortsatt utbildning med vapen;

vid marinen — — — — —

— — — — —
 överföras till linjetjänst.»